

L. GEVERS, *Bewogen Jeugd. Ontstaan en ontwikkeling van de katholieke Vlaamse studentenbeweging (1830-1894)*, Leuven, 1987, 278 p.

Het boek „Bewogen Jeugd” over het ontstaan en de ontwikkeling van de katholieke Vlaamse studentenbeweging (KVS) in de vorige eeuw verscheen net voor de golf van herdenkingsliteratuur over de studentenrevolte anno 1968. Net eind van de jaren zestig verzamelde L. Gevers de allereerste bouwstenen voor haar door het Davidsfonds keurig en prettig leesbaar uitgegeven studie. Wellicht is dit geen toevallige coïncidentie. Zoekt een geëngageerde student(e), zeker een historica(us), niet bewust of onbewust naar relevante vergelijkingen met vroegere studentencontestatie? Was er toen ook bij historici niet een bredere belangstelling gegroeid voor allerlei groepen die niet tot het establishment behoorden: de kleine man, de marginalen, de jongeren, de jeugd(bewegingen) enz.?

Veel van de genoemde gedenk-literatuur is geschreven voor en door de grote en kleine Cohn-Bendits van die 'gouden' jaren zestig. Terecht merkt de auteur op dat ook de geschiedenis van de KVS lange tijd haast uitsluitend beschreven

werd door rechtstreeks betrokkenen. Het probleem met bijna al deze persoonlijke getuigenissen en visies is dat ze geen rustig afgewogen totaalbeeld brengen of een samenhangende verklaring voor ontstaan en groei der beweging. Alhoewel Dr. L. Gevers er geregeld in slaagt de emotie en de dynamiek van die jaren bij de lezer op te roepen — hierbij geholpen door goed gekozen foto's en andere illustratiemateriaal —, toch laat zij er zich niet door meeslepen. Het ontstaan van de beweging ca. 1875 wordt ontdaan van zijn romantisch-cryptisch karakter, waarmee het in vele propagandistische geschriften werd omhuld. De auteur toont aan dat het ontstaan van de KVS mogelijk werd gemaakt door een complex geheel van hoofdzakelijk ideologische factoren: een stevig net van katholieke middelbare onderwijsinstellingen, waarin de moedertaal werd gecultiveerd in een vlaamsgezinde, Roomse geest; de sterker wordende katholiek - Vlaams democratische beweging in de jaren zestig; de mobilisatie van de katholieke studerende jeugd tegen een anti-clericaal, militant liberalisme in het begin van de jaren zeventig.

Van bij het begin vertoonde de jonge beweging al een paar karakteristieken, die zij in de volgende decennia, zij het met ups and downs, zou blijven behouden, nl. de samenwerking tussen studenten, seminaristen en leerlingen en de pogingen om de krachten te bundelen door een nationale overkoepeling — die in 1903 definitief zou slagen in het AKVS — van de plaatselijke bonden, de hoekstenen van de beweging.

Elke jeugdige generatie heeft haar eigen idealisme, haar eigen beweging, afhankelijk van de maatschappelijke context waarin ze volwassen wordt. Zo waren er in alle nationale en sociale revoluties in het 19de eeuwse Europa studenten te vinden op de barricaden. Waardoor werden de Vlaamse leerlingen, studenten en seminaristen bewogen? Waarop concentreerde zich hun idealisme, wat contesteerden zij? Zeer bondig kan men stellen dat hun ideaal Vlaams en katholiek was. In de collegelettergilden, die al in de eerste decennia na 1830 waren ontstaan, cultiveerden leerlingen en studenten hun moedertaal en tijdelijk ook het zouavenideaal. De weerslag ervan treft men aan in de omvangrijke letterkundige activiteit van de jongeren zelf: de literaire waarde ervan was meestal gering tot onbestaande, maar de persoonlijke inzet en inbreng hadden vanuit pedagogisch en Vlaams oogpunt een niet te onderschatten betekenis. Verder bonden deze katholieke jongeren de strijd aan met het liberale flaminantisme, een strijd die trouwens de rechtstreekse aanleiding vormde tot het ontstaan van de scholierenbeweging. Voorts verzetten zij zich tegen het verfranse onderwijs, omdat dat vervreemdend werkte en de ontvoogding van de Vlaamse jeugd in de weg stond. Vanuit een ultramontaans waarheidsethos contesteerde de Westvlaamse scholierenbeweging trouwens nog meer in de gangbare opvoedings- en onderwijsmethode, zoals het formalisme en de overdreven discipline.

In de jaren '80 werden de strijd om de (verdere) vernederlandsing van het middelbaar onderwijs en het protest tegen de verfransing in de colleges het

hoofddoel van de beweging. Deze aandacht hield natuurlijk rechtstreeks verband met de aanloop naar en de nasleep van de wet van 1883, die een gedeeltelijke vernederlandsing van het officieel middelbaar onderwijs voorschreef. Deze taalpolitieke actie leidde tot herhaalde wrijvingen met de kerkelijke hiërarchie, die de kritische KVS via bisschoppelijke maatregelen aan banden probeerde te leggen. Deze maatregelen waren niet gericht tegen het flamingantisme van de beweging als zodanig, maar tegen de 'gevaarlijke' gevolgen die ermee samen gingen, zoals een kritisch-onafhankelijke opstelling tegenover opvoeding en onderwijs. Met deze genuanceerde interpretatie maakt L. Gevers komaf met de traditionele zwart-wit voorstelling op dit punt, die de kerkelijke overheid in een zeer negatief daglicht stelde. In de jaren na 1895 zou de KVS sterker dan vroeger een brede vorming beklemtonen en een principieel apolitieke opstelling propageren. Kort voor de Eerste Wereldoorlog rees hiertegenover een strekking die opnieuw de taalstrijd en de autonomie tegenover de kerkelijke overheid beklemtoonde.

Veel revolterende studenten uit '68 zijn later met een kater blijven zitten. Eind 1970 leek het allemaal alweer voorbij: sommige contestantanten verzoenden zich langzamerhand met de maatschappij die ze zo fel hadden bekritiseerd, andere concentreerden zich op problematische deelaspecten ervan zoals het milieu, de mensenrechten, de verdoken armoede, de bewaring van ons cultuurpatrimonium, de vrouwenbeweging, enz. Bij velen klonk de vraag: is het allemaal de moeite wel geweest. De geëngageerde katholieke Vlaamse studenten zouden die vraag ongetwijfeld positief hebben beantwoord. Velen van hen bleven zich later engageren in flamingantische strijdorganisaties of als politiek mandataris. Bovendien wisten zij dat steeds nieuwe generaties hen zouden aflossen in de strijd voor een groeiende machtspositie van de flaminganten. Toen het AKVS verdween in de jaren dertig, had er zich in het openbare leven in Vlaanderen een onomkeerbare vernederlandsing doorgezet.

Voor zover nodig en voor zover mogelijk, heeft Dr. Gevers ook aandacht besteed aan de vrijzinnige Vlaamse studentenbeweging. Tussen deze beweging en de KVS zijn er in de vorige eeuw zowel momenten van samenwerking als van spanningen en betwistingen geweest. Een vergelijking ten gronde tussen beide bewegingen en hun respectieve bijdrage aan de groei en opgang van de Vlaamse beweging zal maar mogelijk worden, nadat ook de vrijzinnige tak van de Vlaamse studentenbeweging het voorwerp is geweest van een grondige, wetenschappelijk verantwoorde studie. Dank zij Dr. L. Gevers is de katholieke tak van de beweging alvast aan zijn trekken gekomen: de Leuvense historica heeft ons een standaardwerk bezorgd over een van de eerste en origineelste jeugdbewegingen uit de vorige eeuw. Zij heeft duidelijk de eigenheid van de KVS tegenover (jeugd)bewegingen in binnen- en buitenland omschreven. Haar studie werpt bovendien geregeld nieuw licht op de geschiedenis van de Vlaamse beweging en van de 19de eeuwse kerk in ons land. Een register van persoonsnamen, een zaakregister en korte biografische notities over de hoofdrolspelers uit het verhaal maken het werk bijzonder goed toegankelijk, ook voor diege-

nen die het zullen hanteren als een naslagwerk bij hun studie van jeugd(beweging), onderwijs, kerk en Vlaamse Beweging in België.

M. B. HANSON